

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra psychologie

Bakalářská práce
POPULARITA TELEVIZNÍHO SERIÁLU DR. HOUSE
Popularity of Television Series House M. D.

Autor práce: Vít Petřů

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vladimír Chrz, Ph.D

© Praha, 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a pouze s využitím literatury, kterou cituji.

V Praze 13. 4. 2012

.....

Vít Petřů

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěl poděkovat všem, kteří mi pomohli při zpracování mé bakalářské práce, především pak panu doc. PhDr. Vladimíru Chrzovi, PhD. za odborné vedení práce.

Abstrakt:

V bakalářské práci je zkoumáno, proč je seriál Dr. House tak populární. Seriál je zde pojímán jako široce sdílený pop-kulturní artefakt, jenž je z hlediska kulturní psychologie významným dokumentem o tom, jak je lidská mysl utvářena a vyjadřována prostřednictvím kultury. Z pohledu několika psychologických koncepcí, je zkoumána otázka po mechanismech, nabídkách či obsahu, který je příčinou popularity tohoto seriálu. Popularita seriálu byla zkoumána jednak rozбором artefaktu samého a doplňkově z pohledu diváků. Průzkum seriálu vedl k závěru, že popularita seriálu Dr. House spočívá ve čtyřech různých aspektech. První aspekt je spatřován v inovacích, které tento seriál divákovi přináší vzhledem k tradiční, zavedené podobě lékařského dramatu. Druhý aspekt je založen na identifikaci a popisu vzorců, představujících určité nabídky pro různé složky diváka („produkty pro mysl“). Třetí aspekt spočívá v interpretaci seriálu jako „sociodramatu“, imaginárně řešícího určité protiklady. Čtvrtý aspekt volně vychází z Bambergovy teorie narativního „umístování“ a na třech úrovních ukazuje, jak je postava doktora House pro diváka přitažlivá, co mu poskytuje a jak seriál reflektuje proměnu modelu partnerského soužití.

Klíčová slova:

televizní seriál, Dr. House, kulturní artefakt, umístování, mysl, kultura

Abstract:

The object in this thesis is to investigate why a television series House M.D. is so popular. Television series is conceived as a widely shared pop-culture artefact, which is a major proof how the human mind is shaped by and expressed through culture in terms of cultural psychology. The question of mechanisms, offers or content that are causing the popularity of this series is examined from the perspective of several psychological concepts. The popularity of the series was examined by the analysis of the artefact itself and additionally from the perspective of the viewers. This examination led to the conclusion that the popularity of the series House M.D. lies in several different aspects. The first aspect is seen in innovations this series brings to the viewer due to the traditional established form of medical drama. The second aspect is based on identifying, describing patterns and representing certain offers for various components of viewer (“products for the mind”). The third aspect lies in interpretation of the series as “sociodrama” that solves certain imaginary opposites. The fourth aspect is loosely based on Bamberg’s theory of narrative positioning that on three levels shows how the character of doctor House is attractive to the viewer, what it provides and how the series reflects the transformation of the partnership model of coexistence.

Keywords:

television series, House M.D., cultural artefact, positioning, mind, culture

OBSAH

Úvod.....	1
1. Strategie a východiska výzkumného postupu.....	3
2. Identifikace „Obecného scénáře“.....	5
3. Pravidelnosti objevující se v dotaznících.....	10
4. Analýza a interpretace.....	18
4.1 House jako odchylka od tradičního lékařského dramatu	18
4.1.1 Prostředí	21
4.1.2 Postavy	21
4.1.3 Zápletky.....	22
4.2 House jako kognitivně – emocionálně – akční vzorec	22
4.2.1 Kalkul detektivky.....	23
4.2.2 Kalkul černého humoru	24
4.2.3 Kalkul dramatu	25
4.3 House jako konstitutivní protiklady a jejich řešení	26
4.3.1 racionalita – emocionalita	26
4.3.2 legální – nelegální	27
4.3.3 osobní život – profesní život	28
4.3.4 empatie – cynismus.....	28
4.3.5 tým - individualismus.....	29
4.3.6 superiorní – inferiorní	29
4.3.7 drama – komedie.....	30
4.4 Narativní „umíst'ování“	30
4.4.1 House jako osoba.....	31
4.4.2 House jako nabídka pro identifikaci diváka	34
4.4.3 House a proměna modelu partnerského soužití.....	37
5. Závěr	38
Použitá literatura	41
Seznam obrázků.....	43

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je zodpovědět otázku: Proč je Dr. House tak populární. Ke zpracování tohoto tématu mě vedl zájem o psychologickou interpretaci filmů a televizních seriálů spolu s mojí dlouholetou oblibou tohoto televizního pořadu.

Seriál Dr. House (v originále House M. D.), pochází z dílny kanadského režiséra a scénáristy Davida Shora. Byl poprvé vysílán v roce 2004 a dosáhl své sté epizody v únoru 2009. Za tuto dobu získal řadu různých ocenění a sklidil i mimořádný úspěch u kritiků. Mezi významné ceny, které seriál získal, patří pět ceny Emmy¹ a dva Zlaté Glóby². V roce 2009 vyhlásila francouzská společnost Eurodata TV Worldwide, která shromažďuje údaje o sledovanosti televizních pořadů z celého světa, že seriál Dr. House s 81,8 miliony diváků v šedesáti zemích světa se stal nejsledovanějším televizním seriálem na světě (Jackman, 2010).

Je to právě obrovská popularita seriálu Dr. House, která mě motivovala k jeho podrobnějšímu prozkoumání, k rozkrytí mechanismů, jež v seriálu působí jako nabídka pro diváka. V čem spočívá divákův zájem o toto dílo.

Otázky jsou: Proč je televizní seriál Dr. House tak populární? Čím přitahuje své diváky? Jaké jsou nabídky a výzvy, které divákovi tento seriál nabízí? Snažím se na ně odpovědět prostřednictvím analýzy a interpretace seriálu jako široce sdíleného kulturního artefaktu.

Na úvod své práce jsem proto zařadil kapitolu, která popisuje provázanost mezi lidskou myslí a kulturou z pohledu kulturní psychologie a strategie a východiska, kterých se snažím v této práci využívat. Při analýze seriálu se pokouším učinit tak nejen na základě interpretace kulturního artefaktu samého, ale snažím se i o doplnění této analýzy prostřednictvím pohledu diváků.

Pátrám po mechanismech, nabídkách, předmětech či obsahu, jež diváky upoutávají natolik, že se seriál Dr. House stal tak populárním. V rámci interpretace

¹ Emmy (Emmy Awards): americká televizní House ceny, obdoba filmových Oskarů.

² Zlatý Glóbus (Golden Globe Award): filmový a televizní cena udělovaná každý rok v lednu Asociací zahraničních novinářů v Hollywoodu

televizního seriálu se pohybují mezi póly mentalismu a kulturalismu, využívám při tom například teorii narativního „umíst'ování“, Jungovu koncepci archetypů a další.

Skrze tyto perspektivy se pokouším porozumět popularitě seriálu Dr. House.

1. Strategie a východiska výzkumného postupu

Kulturní psychologie představuje psychologickou disciplínu zabývající se vztahem mezi kulturou a myslí. Hiles tvrdí (1996), že kultura a mysl jsou neoddělitelně spojené a vzájemně na sebe působí. Jedním z předmětů jejího zkoumání je tedy to, jak je na jedné straně mysl ovlivňována kulturou a na straně druhé, jak je kultura ovlivňována myslí.

Clifford Geertz vysvětluje neoddělitelnost kultury od lidské mysli. Podle něho představuje kultura základní podmínku lidského chování a zkušenosti. Lidská zkušenost i identita jsou kulturně umístěné a konstruované v jazyce, mýtech, ve vyprávění, umění, tedy ve všech kulturních skutečnostech. Pokud by nebylo chování řízeno podle kulturních vzorců (organizovaných systémů významných symbolů), bylo by prakticky neovladatelným, stalo by se chaosem bezvýznamných úkonů a výbuchů emocí. Naše zkušenost by byla bez kultury beztvářá (Geertz in Hiles, 1996).

Kulturní psychologie se zabývá zkoumáním procesů utváření významu, které hrají důležitou roli v lidském chování, zkušenosti, a pro něž je kultura jakousi základní podmínkou, základním stavebním kamenem (Bruner in Hiles, 1996).

Kulturu a její výtvořiny můžeme přirovnat k jakési čočce, skrz kterou můžeme nahlížet na vnější i vnitřní svět. Ze vzájemného ovlivňování kultury a mysli vyplývá další téma kulturní psychologie, jímž je studium lidské mysli skrze kulturní artefakty. Takovýmto kulturním artefaktem je také film nebo televizní seriál (Hiles, 1996).

Hiles také tvrdí (1996), že filmový a televizní text, v jehož rámci jsou využívány montáž a sestřihání, je příkladem z oblasti vizuální komunikace. Studium takovýchto kulturních textů, kódů, komunikačních metod může odhalit mnoho o duševních procesech, pokud je s nimi nakládáno jako s „produkty mysli“ a s „produkty pro mysl“.

Lze rozlišit dvě tradice zkoumání kulturního artefaktu. První spočívá v práci tzv. od stolu, kdy výzkumník interpretuje kulturní artefakt například pomocí různých psychologických koncepcí. Druhá tradice využívá k průzkumu i recipienty, tedy v případě filmu nebo televizního seriálu diváky.

Ve své práci se snažím využít při zkoumání popularity seriálu Dr. House obě tradice. Větší část práce spočívá v analýze a interpretaci seriálu jako široce sdíleného kulturního artefaktu, které se ovšem snažím doplnit i pohledem diváků.

Pro získání diváckého pohledu na popularitu seriálu jsem se rozhodl provést menší dotazníkový průzkum mezi fanoušky Dr. House. Nutno zdůraznit, že dotazník hraje v mé bakalářské práci pouze doplňující, ilustrativní roli.

Dotazník byl zkonstruován ve dvou fázích. V první fázi jsem formuloval množství otázek zaměřených na různé aspekty seriálu, ze kterých mohl být dotazník potenciálně sestaven. Druhá fáze spočívala v předložení těchto otázek čtyřem fanouškům seriálu Dr. House ze svého okolí. Účelem tohoto kroku bylo získání zpětné vazby ohledně otázek, které by měly v dotazníku figurovat.

Finální verze dotazníku obsahovala celkem sedmnáct otázek. Umístil jsem ho na internetový server Vyplňto.cz, kde jej mohli respondenti vyplňovat on-line. Odkaz na tento dotazník jsem poté umístil na internetové diskuze na stránky Československé filmové databáze (www.csfd.cz), diskusní skupiny Dr. House na serveru Lidé (www.lide.cz) a na sociální síti Facebook. Průzkumu se zúčastnilo celkem 43 respondentů, z toho 19 mužů a 24 žen.

Dotazník se skládal z těchto otázek:

otázka č. 1: Čím je pro vás seriál Dr. House atraktivní?

otázka č. 2: Co se vám líbí na postavě Dr. House?

otázka č. 3: Co se vám nelíbí na postavě Dr. House?

otázka č. 4: Jaká je vaše nejoblíbenější postava a proč?

otázka č. 5: Sledovali jste někdy jiný seriál z lékařského prostředí? Pokud ano, jaký?

otázka č. 6: V čem se Dr. House liší od jiných seriálových doktorů?

otázka č. 7: Připomíná vám postava Dr. House svým chováním a jednáním částečně jiné literární postavy nebo seriálové hrdiny, které znáte?

otázka č. 8: Čím si myslíte, že je typický nebo charakteristický humor, který Dr. House používá k pobavení diváků?

otázka č. 9: Jaké charakteristické emoce ve vás budí sledování tohoto seriálu?

otázka č. 10: Byl vám House sympatický, když jeden čas nekulhal, nebo jej máte raději kulhajícího?

otázka č. 11: Proč podle vás nenosí Dr. House lékařský plášť?

otázka č. 12: Myslíte si, že House potřebuje svůj tým k řešení případů. Pokud ano, proč?

otázka č. 13: Proč se podle vás nechce House setkávat s pacienty?

otázka č. 14: Po čem podle vás House touží ve svém životě? Čeho chce dosáhnout?

otázka č. 15: Myslíte si, že se postava Dr. House v průběhu seriálu nějak proměňuje? Pakliže ano, jak byste tuto proměnu pojmenovali?

otázka č. 16: Myslíte, že má tento seriál nějakou myšlenku? Jakou?

otázka č. 17: Jak byste někomu tento seriál doporučili?

2. Identifikace „Obecného scénáře“

Na základě pečlivého pozorování jednotlivých epizod sedmi sérií seriálu Dr. House jsem objevil určité obecné schéma scén, ze kterých se epizoda seriálu skládá. Tento obecný vzorec lze nazvat invariantem. V každé epizodě poté nalezneme různé varianty tohoto invariantu. Pro lepší ilustraci je většina invariantů doplněna obrázky scén z epizod, kde se příslušná varianta vyskytuje.

Úvod

Úvodní scéna seriálu zobrazuje často obyčejnou situaci. Divák vidí na začátku scény několik postav a může zatím pouze hádat, která z nich se stane obětí nemoci. Na jednu z postav bývá zaměřeno více pozornosti kamery a u této postavy se nemoc následně projeví. Někdy se v úvodní scéně objevuje malý trik, jehož cílem je diváka zmást. Kamera opět zaměřuje nadměrně pozornost na jednu z postav. U této postavy se také projeví nezávažný symptom (kašel, omdlení). Náhle však dostane vážný záchvat úplně jiná postava, které tolik pozornosti věnováno nebylo. Záchvat bývá doprovázen pohledem „dovnitř“ těla postižené postavy. V pozadí celé scény můžeme pozorovat rozvíjející se zápletku o osobním životě zasažené postavy. Viz obr. 1.

Varianta č. 1: *Kids* (série 1, epizoda 19)

Varianta č. 2: *Spin* (série 2, epizoda 6)

Varianta č. 3: *It's a Wonderful Lie* (série 4, epizoda 10)

Varianta č. 4: *Office Politics* (série 7, epizoda 6)

Obr. 1: Scéna z *It's a Wonderful Lie*

House bere případ

Případy, o které se doktor House zajímá, by měly splňovat určitá kritéria. Musí být medicínsky nevšední, zajímavé (podivná kombinace symptomů, jiní doktoři si neví rady) a House musí zaujmout samotná osobnost pacienta (jeho příběh). Případy hledá buď House osobně, nebo mu jej nosí členové týmu a Dr. Cuddyová. Viz obr. 2.

Varianta č. 1: *The Socratic Method* (série 1, epizoda 6)

Varianta č. 2: *Sleeping Dogs Lie* (série 2, epizoda 18)

Varianta č. 3: *Half-Wit* (série 3, epizoda 15)

Varianta č. 4: *Open and Shut* (série 6, epizoda 19)

Obr. 2: Scéna z *The Socratic Method*

Brainstorming s týmem

Tato scéna se v epizodě objevuje vícekrát. House je se svým týmem například v konferenční místnosti, kde přemýšlejí nad pacientovou nemocí. Členové týmu řeknou Housovi své nápady, ten je ale v zápětí přesvědčí o tom, že jsou špatné. Špatné nápady týmu občas House inspirují k jeho vlastním myšlenkám ohledně případu. Tým někdy dostává i dobré nápady. Nakonec se členové týmu vydají testovat nemoc. Viz obr. 3.

Varianta č. 1: *Sports Medicine* (série 1, epizoda 12)

Varianta č. 2: *Fetal Position* (série 3, epizoda 17)

Varianta č. 3: *Big Baby* (série 5, epizoda 13)

Varianta č. 4: *Private Lives* (série 6, epizoda 15)

Obr. 3: Scéna z *Fetal position*

House a Wilson

Wilson je pro House jediným přítelem a jsou na sobě určitým způsobem závislí. House se s ním často radí ohledně svého případu, vedlejšího příběhu postavy nebo o události, která v konkrétním díle zasahuje do osobního života House. Wilson působí jako úplný protějšek doktora House. Je to prototyp hodného, empatického lékaře. V průběhu seriálu může divák sledovat vývoj jejich zvláštního přátelství. Viz obr. 4.

Varianta č. 1: *Damned If You Do* (série 1, epizoda 5)

Varianta č. 2: *Guardian Angels* (série 4, epizoda 4)

Varianta č. 3: *Unfaithful* (série 5, epizoda 15)

Varianta č. 4: *Larger Than Life* (série 7, epizoda 9)

Obr. 4: Scéna z *Guardian Angels*

Prohledávání pacientova bytu, pracoviště

Téměř v každém dílu je divák svědkem toho, jak House pošle několik členů svého tým do bytu nebo pracoviště pacienta. Většinou bez vědomí pacienta. Cílem prohledávání je objevit stopu vedoucí k objasnění pacientovy nemoci. Někdy tým stopu najde a jindy zase ne. Při prohlídce bytu se divák dozví informaci, přibližující mu (a Housovi) osobní život pacienta. Viz obr. 5.

Varianta č. 1: *Humpty Dumpty* (série 2, epizoda 3)

Varianta č. 2: *Informed Consent* (série 3, epizoda 3)

Varianta č. 3: *Painless* (série 5, epizoda 12)

Varianta č. 4: *Office Politics* (série 7, epizoda 6)

Obr. 5: Scéna z *Painless*

Pohledy „dovnitř“ těla

V seriálu si můžeme všimnout záběrů, které diváka vtáhnou „dovnitř“ pacientova těla. Objevují se při vyšetřování pacienta, při operacích, když pacient dostává záchvat nebo když House přemýšlí nahlas. Viz obr. 6.

Varianta č. 1: *Hunters* (série 2, epizoda 7)

Varianta č. 2: *Top Secret* (série 3, epizoda 16)

Varianta č. 3: *Frozen* (série 4, epizoda 11)

Varianta č. 4: *The Itch* (série 5, epizoda 7)

Obr. 6: Scéna z *Top Secret*

House se angažuje v osobním životě pacienta

Pacient, kterého Dr. House léčí, je vždy jistým způsobem výjimečný ve své osobnosti, názorech nebo osobním životě. House se snaží do těchto sfér zasahovat a změnit pacientovy postoje a názory. Viz obr. 7.

Varianta č. 1: *Cursed* (série 1, epizoda 13)

Varianta č. 2: *TB or not TB* (série 2, epizoda 4)

Varianta č. 3: *House vs. God* (série 2, epizoda 19)

Varianta č. 4: *Emancipation* (série 5, epizoda 8)

Obr. 7: Scéna z *House vs. God*

House používá lsti

Různé lsti používá k oklamání pacientů (aby podstoupili určitou léčbu), Cuddyové (aby se vyhnul případům na klinice) nebo Wilsona.

Varianta č. 1: *The Socratic Method* (série 1, epizoda 6)

Varianta č. 2: *Words and Deeds* (série 3, epizoda 11)

Varianta č. 3: *Mirror Mirror* (série 4, epizoda 5)

Varianta č. 4: *Birthmarks* (série 5, epizoda 4)

Případy na klinice

Jsou součástí téměř každé epizody až do 4. série, potom jejich četnost výrazně klesá. House za pacienty na klinice nechodí vůbec rád, protože jsou dle jeho názoru nudní (jednoduché medicínské hádanky). Pro diváka tyto scény představují odreagování, obsahují Housův typický humor (černý humor, sarkasmy, cynismus). Na klinice je divák občas svědkem Housových vhlédů ohledně případu. Viz obr. 8.

Varianta č. 1: *Control* (série 1, epizoda 14)

Varianta č. 2: *The Mistake* (série 2, epizoda 8)

Varianta č. 3: *Lines in The Sand* (série 3, epizoda 4)

Varianta č. 4: *Joy To The World* (série 5, epizoda 11)

Obr. 8: Scéna z *The Mistake*

Housův náhlý vhled

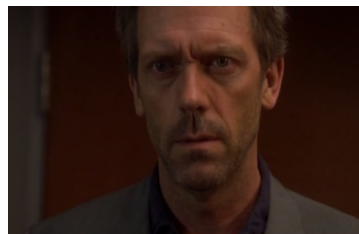
Vhledy ohledně příčiny pacientovy nemoci dostává House v několika případech. Jsou jimi rozhovory s Wilsonem, Cuddyovou nebo jinými postavami. Vyskytují se také při vyšetřování na klinice nebo v průběhu nějaké činnosti, např. hraní na klavír. House nad problémem nepřemýšlí vědomě. Viz obr. 9.

Varianta č. 1: *Love Hurts* (série 1, epizoda 20)

Varianta č. 2: *Insensitive* (série 3, epizoda 14)

Varianta č. 3: *Don't Ever Change* (série 4, epizoda 12)

Varianta č. 4: *The Social Contract* (série 5, epizoda 17)

Obr. 9: Scéna z *Don't Ever Change*

Housův osobní život

Scény z Housova osobního života se neobjevují v každém díle. Střípky z jeho života může divák zachytit v průběhu všech sérií. Viz obr. 10.

Varianta č. 1: *Skin deep* (série 2, epizoda 13)

Varianta č. 2: *Half – Wit* (série 3, epizoda 15)

Varianta č. 3: *Joy* (série 5, epizoda 6)

Varianta č. 4: *Remorse* (série 6, epizoda 12)

Obr. 10: Scéna z *Skin deep*

Boj s autoritami

V průběhu seriálu si můžeme všimnout, že Dr. House má problém s uznáním a podvolením se jiným autoritám. Na mysli mám předsedu správní rady Voglera, policistu Trittera nebo doktorku Cuddyovou. Viz obr. 11.

Varianta č. 1: *Control* (série 1, epizoda 14)

Varianta č. 2: *Heavy* (série 1, epizoda 16)

Varianta č. 3: *Que Será Será* (série 3, epizoda 6)

Varianta č. 4: *Merry Little Christmas* (série 3, epizoda 10)

Obr. 11: Scéna z *Heavy*

„Koloběh“ léčby

Tento model můžeme vysledovat téměř v každé epizodě. House dostane nemocného pacienta. Ten je týmem otestován a je mu nasazena léčba. Jeho stav se zhorší. Nastupuje další testování a další léčba. Pacient se trochu zlepší, ale náhle se jeho stav zhorší do té míry, že se přiblíží na pokraj smrti. V poslední chvíli House a jeho tým pacienta zachrání.

Varianta č. 1: *Pilot* (série 1, epizoda 1)

Varianta č. 2: *The Socratic Method* (série 1, epizoda 6)

Varianta č. 3: *Mirror Mirror* (série 4, epizoda 5)

Varianta č. 4: *You must remember This* (série 7, epizoda 12)

Houseizmy

Tímto termínem mám na mysli humor typický pro doktora House (ironie, sarkasmus, cynismus). Často se vyskytuje v rozhovorech s pacienty na klinice nebo s doktorkou Cuddyovou. Viz obr. 12.

Varianta č. 1: *Damned If You Do* (série 1, epizoda 5)

Varianta č. 2: *Whac – A – Mole* (série 3, epizoda 8)

Varianta č. 3: *Don't Ever Change* (série 4, epizoda 12)

Varianta č. 4: *Ignorance Is Bliss* (série 6, epizoda 9)

Obr. 12: Scéna z *Damned If You Do*

Lékařská terminologie

Téměř ve všech epizodách seriálu si všimneme, že postavy používají často lékařskou terminologii, které běžný divák nerozumí. Děje se tak například při brainstormingu teamu. Divák se tak může zaměřit na jiné prvky interakce postav (gesta, mimika).

Varianta č. 1: *No More Mr. Nice Guy* (série 4, epizoda 13)

Varianta č. 2: *The Itch* (série 5, epizoda 7)

Varianta č. 3: *Moving the Chains* (série 6, epizoda 13)

Varianta č. 4: *Unwritten* (série 7, epizoda 3)

3. Pravidelnosti objevující se v dotaznících

Jako lze objevit jisté pravidelnosti v každé epizodě seriálu Dr. House, tak podobné pravidelnosti můžeme objevit i v odpovědích respondentů v dotazníkovém průzkumu. V této části práce se snažím o zobrazení nejčastějších odpovědí, které respondenti uváděli k jednotlivým otázkám dotazníku.

Nejčastější odpovědi byly následující:

otázka č. 1: Čím je pro vás seriál Dr. House atraktivní?

Z odpovědí respondentů na první otázku vyplývá, že atraktivitu seriálu spatřují hned v několika aspektech. Nejvýraznější hledisko představuje samotná postava Dr. House. Jako další atraktivní aspekty respondenti zmiňovali charakter, lékařské záhady, zajímavé příběhy nebo nemocniční prostředí.

„Zajímavé případy, geniální charakteristika postav a neustále gradující jejich vývoj.“

„Samotnou osobností Dr. House, kdyby byl povahově jiný, už by to nebylo ono.“

„Je zábavný a pro občasného diváka nabízí zajímavý příběh v rámci jednoho dílu, a pro dlouhodobého diváka poutavý celoseriálový příběh.“

otázka č. 2: Co se vám líbí na postavě Dr. House?

Respondentům se na postavě Dr. House nejvíce líbí jeho vysoká inteligence, schopnost dedukce, dále způsob humoru a s tím související vystupování – především, že se chová způsobem, který si většina diváků přeje, ale nemůže ho uskutečnit. Respondentky často klady důraz na přitažlivý vnější vzhled herce postavy Dr. House.

„Těch věcí, co se mi na něm líbí je víc. Je s ním legrace, člověk vždycky jen zírá, jaké šílenosti dokáže vymyslet. Taky to jeho chování – někdy bych si přál se tak chovat, štvát lidi, když štvou mě nebo jim do očí říct tu surovou pravdu. To v normální společnosti nelze dělat a tak si to aspoň ve skrytu duše vychutnávám s ním.“

„Je svůj, vysoce inteligentní se zajímavým humorem a může si dovolit to, o čem se ostatním v realitě může jen zdát.“

„Je to pěkný chlap, „chlapskost“ podporuje to, že je rozhodný, sebejistý, zarputilý. Někdy je vtipný, někdy ale vtipnost vyplývá ze situace (která je ale díky tomu, že jde o seriál, vyhnaná do absurdity a normálně by se stát nemohla). Tak trochu je ho člověku líto (ale to se mi asi nelíbí, spíš to podle mě vzbuzuje v lidech sympatie a tak trochu to House zlidšťuje).“

otázka č. 3: Co se vám nelíbí na postavě Dr. House?

Respondentům se na postavě Dr. House nelíbí jeho necitelnost, lhostejnost, sobeckost a neschopnost řešit své problémy. Části respondentů se na postavě Dr. House líbí vše.

„Myslím, že někdy už tu svoji necitelnost a lhostejnost přehání, ale v šesté sérii vypadá hodnější.“

„Někdy je až přehnaně arogantní.“

„Kdyby neměl žádné špatné vlastnosti, nevydržel bych u toho víc, než pár dilů, takže mi vlastně nic nevadí.“

otázka č. 4: Jaká je vaše nejoblíbenější postava a proč?

Respondenti se zmínili celkem o osmi postavách, přičemž v jedné odpovědi se často vyskytovalo více jmen vedlejších postav. Jako pomyslný bod pro postavu jsem pokládal tedy jakoukoliv zmínku o její oblibě v odpovědi. Z celkových výsledků se do popředí dostaly tři postavy. Nejvíce zmiňovaným se stal James Wilson, následně Lisa Cuddyová a Remy Hadleyová alias „Třináctka“.

James Wilson

U této postavy respondenti akcentovali protikladnost postavy Jamese Wilsona k Dr. Houseovi, jejich přátelský vztah a z toho vyplývající situace.

„Wilson – vyloženě kladný hrdina, zachraňuje, usměrňuje a přitom je svou nedokonalostí a rozmačkanou košilí velice lidský.“

„Wilson - Je dobrosrdečný, přátelský, lidský a snaží sa House podržať ako kamarát, naviest ho na správnu cestu. Tiež mu dáva jasne pocitit, keď robi niečo zle. Vtipkuje s Houseom, uzatvára s nim stavky, súperí s nim. A odpustil mu jeho... "chyby" zo 4. série a taktiež aj z tej 7. Proste kamarát ako sa patrí.“

Lisa Cuddyová

U této postavy respondenti akcentovali její autoritu, která dokáže Dr. House částečně usměrňovat.

„Cuddyová – protože jako jediná dokáže s Housem něco udělat (alespoň v prvních 6 sériích), ale i pak. Sice jí taky vždycky House dostane, ale jen tak se nedá. A jejich společnej románek je to, na co divák 6 sérií čekal.“

„Cuddyová- Pretože vie ako na Housea aby ho držala na uzde aj keď jej už ide často na nervy aj tak ho má rada a trpí mu všetko.“

Remy Hadleyová alias „Třináctka“

U této postavy respondenti akcentovali složitost postavy, atraktivitu herečky a postupné odkrývání aspektů jejího života, které je podobné odkrývání aspektů života Dr. House, procházející částečně celým seriálem.

„13 - neznali jsme o ní mnoho, a postupně se během seriálu některé aspekty jejího života odkrývali.“

„Třináctka, je krásná, chytrá, důvtipná, milá.“

otázka č. 5: Sledovali jste někdy jiný seriál z lékařského prostředí?

Pokud ano, jaký?

Ano na tuto otázku odpovědělo 35 respondentů, ne 8. Mezi nejčastěji sledované pořady patří seriály Ordinace v růžové zahradě, Chirurgové, Pohotovost, Nemocnice Chicago Hope, M*A*S*H a Nemocnice na kraji města.

otázka č. 6: V čem se Dr. House liší od jiných seriálových doktorů?

Odpovědi respondentů se shodují v tom, že postava Dr. House představuje přesný opak toho, co by nejspíš divák na první pohled od doktora čekal. House je arogantní, cynický, namyšlený, neobětavý, závislý na drogách a nebojí se experimentovat se životy pacientů.

„Jde tam víc o lékařský záhadu a něco zajímavého a pak to celý stojí na jednom bláznivém doktorovi – na jeho osobnosti, vtípcích, na tom jak zametá s okolním světem. V ostatních jde většinou o víc lidí a řešej se třeba hodně jejich vztahy (což taky taky, ale více méně jen Housovi).“

„Většina seriálových doktorů jsou milé a srdečné postavy, které se snaží mít kladný vztah k pacientům. U Dr. House je to spíše naopak.“

otázka č. 7: Připomíná vám postava Dr. House svým chováním a jednáním částečně jiné literární postavy nebo seriálové hrdiny, které znáte? Jaké a proč?

Nejčastější literární nebo seriálovou postavou, o které se respondenti zmiňovali, byl detektiv Sherlock Holmes. Další nejfrekventovanější odpovědí bylo, že postava Dr. House svým chováním a jednáním nepřipomíná žádnou jinou literární nebo seriálovou postavu.

„Podklady má v Sherlocku Holmesovi, ale taková (ne)charakterní postava se asi jen tak nevidí.“

„Momentálně mě žádná taková postava nenapadá.“

otázka č. 8: Čím si myslíte, že je typický nebo charakteristický humor, který Dr. House používá k pobavení diváků?

Z odpovědí vyplynulo, že k pobavení televizních diváků Dr. House používá nejčastěji černý humor, cynismus, ironii a sarkasmus.

otázka č. 9: Jaké charakteristické emoce ve vás budí sledování tohoto seriálu?

Mezi nejčastější odpovědi respondentů patří základní emoce (radost, překvapení, očekávání atd.) i složitější emoce (empatie).

„Radost, překvapení, očekávání, zvědavost, empatie, při operacích znechucení, občas smutek.“

„Zmiešané... A tesne po dopozeraní vážnejšej časti aj také, že si z toho môžem niečo vážne odniesť... aj to je dôvod, prečo Housea pozerat'...“

„Různé dle daného dílu. Jednou radost, jednou smutek, po druhé takový ten nepopsatelný pocit, že jste objevili smysl života a přeci jej neumíte popsat.“

otázka č. 10: Byl vám House sympatický, když jeden čas nekulhal, nebo jej máte raději kulhajícího?

Z části odpovědí respondentů vyplynulo, že nekulhající Dr. House představoval příjemnou změnu, která se po chvíli omrzela, a tento rys začali postrádat. Další část respondentů kulhání nepřikládá velkou důležitost. Domnívají se, že nekulháním se jeho osobnost nezmění.

„Sympatická byla osobnost House. Byl veselý, nadšený, plný života, ale postrádalo to tu cyničnost a zatrpklost, jakou jsem od seriálu Dr. House očekával. Ztrácelo to „šťávu“, protože ono „postížení“ přeci jen dává Housovi na jakémsi druhu zvrácené originality a charakterizuje jej.“

„Je mi to asi jedno, zas tak moc pro mě jeho kulhání neznamena – spíš myslím, že jde o bolest, se kterou se vyrovnává a když jí neměl (nekulhal) – tak byl takovej trochu happy House, což se mi sice celkem líbilo, ale tak trochu to nebyl on – protože on ze své podstaty nemůže bejt šťastnej (nebo aspoň né dlouhodobě) - šťastnej je sympatickej (taky) ale asi ne tak dlouho.“

otázka č. 11: Proč podle vás nenosí lékařský plášť?

Respondenti se domnívají, že Dr. House nenosí lékařský plášť, protože se chce odlišovat od ostatních doktorů. Nevnímá se jen jako obyčejný lékař. Roli v tom hraje i Housovo pohrdání autoritami, protože nosit lékařský plášť je předpis.

„Myslím, že si nepřeje být s doktory ztotožňován v tom běžném slova smyslu a lékařský plášť tak působí jako svazující činitel. Nejspíše potřebuje pocit volnosti a moci aby mohl k léčení využít veškeré prostředky i mimo lékařský rámec (například léčení pacientů pomocí znalostí z National Geographic).“

„Protože si myslí, že není „obyčejnej doktor“ – aby se nějak odlišil od ostatních, nemá plášť zapotřebí, nerespektuje pravidla.“

otázka č. 12: Myslíte si, že House potřebuje svůj tým k řešení případů? Pokud ano, proč?

Respondenti se shodují v tom, že Dr. House svůj tým k řešení případů potřebuje. K přemýšlení je potřeba exprese myšlenek. Tým mu poskytuje různé nápady, které ho (i když jsou občas špatné) dovedou ke správné diagnóze.

„Ano - jak bylo naznačeno v některých dílech, potřebuje je proto, aby jeho mozek pracoval, potřebuje nápady, které může zkritizovat, a které mu zároveň dávají nové podněty, díky kterým má případně nové nápady.“

„Ano, i když se kolikrát v řešení případu milí, rozhovor s nimi a jejich nápady (ač jsou kolikrát milné) ho nakonec dovedou ke správné diagnóze.“

otázka č. 13: Proč se podle vás House nechce setkávat s pacienty?

Respondenti se shodují v tom, že Dr. House pokládá své pacienty za medicínské hádanky a drží si od nich emoční odstup, což mu zaručuje racionální myšlení, neovlivněné emocemi.

„Jednak je nemá rád (nechce, aby se ho vyptávali, otravovali ho), jednak se chce vyhnout emocím nebo navázání nějakého citového pouta a potřebuje případ řešit jako „případ“ a ne jako „osobu“.“

„Chce si držet odstup, pomáhá mu to myslet o případu racionálně a bez emocí.“

otázka č. 14: Po čem podle vás House touží ve svém životě? Čeho chce dosáhnout?

Dle názoru respondentů se Dr. House snaží být šťastný, chce dosáhnout porozumění v osobním životě, ale neví, jak toho dosáhnout.

„Řekla bych, že chce být šťastný, ale neví jak na to....a taky si to nepřipouští, utápí se v sebelítosti a možná má dojem, že si to štěstí ani nezaslouží, je velice složitá osobnost.“

„Myslím, že on to pořádně neví. Prostě si tak žije a chce bejt dobrej v řešení případů – ale spíš proto že ho to baví. A možná že by chtěl bejt šťastnej (na terapii to tak asi říkal) ale vlastně to asi neumí a když šťastnej je, tak ho to nebaví. Ale jo, asi by chtěl bejt šťastnej – kdo by nechtěl:) a v pozdějších sériích bejt s Cuddiovou, ale víc to myslím neřeší...“

otázka č. 15: Myslíte si, že se postava Dr. House v průběhu seriálu nějak proměňuje? Pakliže ano, jak byste tuto proměnu pojmenovali?

Respondenti se domnívají, že postava Dr. House se v průběhu seriálu určitým způsobem proměňuje, ale tato změna není radikální a občas se vrací do své prvotní podoby. Celkově se stává se trochu přístupnějším, lidštějším.

„Ano, myslím, že se mění téměř s každou sérií. Nejprve je všemocný, spasitelský, poté mučedník, trpí, až se dostává k mučitelovi a trýzniteli, aby se mohl zase vrátit k lékaři. Pojmenoval bych to asi...“„Koloběh mezi nebem a peklem“*, abych byl poetický.“*

„Částečně se proměňuje, částečně zůstává furt stejná, taky záleží na obdobích, mám pocit, že má třeba období nějaký změny a pak se zase vrátí zpátky, ale myslím, že změna přišla, když byl na odvykačce – na terapii a pak s Cuddiovou. Ale pojmenovat to asi nedokážu (jako že by dospěl tak to asi ne, možná trošku – je z velkého dítěte velkým pubertákem...).“

otázka č. 16: Myslíte, že má tento seriál nějakou myšlenku? Jakou?

Jedna část respondentů se shoduje v tom, že seriál obsahuje několik myšlenek ohledně témat týkajících se přátel, rodiny, života po životě nebo Boha. Druhá část respondentů se domnívá, že seriál žádné hlubší myšlenky nemá a představuje klasický komerční formát.

„Možná poukazuje na to, že lidé v některých oblastech života, nebo jejich celý život, žijí v sebeklamu a lži ukazuje, jak je tento sebeklam možná i primitivní, ale svým způsobem potřebný pro moderní společnost.“

„Myšlenku ve smyslu „poslání“ si myslím, že nemá (příběh o navenek zlém doktorovi, který je napůl mrzák a je závislý na lécích proti bolesti, který je ale vlastně citlivá bytost a touží po lidské blízkosti – to není ani myšlenka, ani poslání.) Je to udělané tak, aby to lidi bavilo a vydělávalo to peníze.“

„Myslím, že seriál jako takový si neustále pohrává jak s aktuálními problémy, tak s potížemi které trápí lidstvo od prvopočátku – život po životě, přátelé a rodina, eutanazie, House vs. Bůh, apod. A nabízí tak divákovy nové a jiné pohledy na daný problém. Tím vším se však dle mého názoru neustále proplétá tenká červená linka osobního příběhu House, příběhu o muži se špatnými sociálními vztahy ale genialitou a která zachraňuje spousty lidských životů, ale není schopná zachránit ten svého majitele. Jakoby si seriál pohrával s myšlenkou, že genialita a téměř dokonalost jsou k ničemu, když je není s kým sdílet.“

otázka č. 17: Jak byste někomu tento seriál doporučili?

Respondenti by při doporučení seriálu jiné osobě akcentovali humorné, detektivní a vztahové prvky, které seriál obsahuje. Druhým osobám by také doporučili, aby si pustili jeden nebo více dílů.

„Vtipný a přitom vážný seriál o člověku, který řeší případy z lékařského prostředí, který se stejnou měrou zabývá případy jako vztahy mezi hlavní postavou a ostatními lidmi.“

„Ukázal bych mu jeden díl a věřím, že by se mu tento seriál zalíbil.“

4. Analýza a interpretace

V této části práce přichází na řadu analýza a interpretace seriálu, která se snaží odhalit mechanismy, předměty či obsahy, jejichž smyslem je upoutat pozornost diváka natolik, aby se seriál stal populárním. Interpretace seriálu Dr. House vychází z psychologických koncepcí mentalismu, kulturalismu, narativních teorií nebo Jungovy koncepce archetypů. Některé podkapitoly jsou pro ilustraci doplňovány odpověďmi z dotazníkového průzkumu mezi fanoušky.

4.1 House jako odchylka od tradičního lékařského dramatu

Kulturu můžeme chápat jako určitý řetězec navazování a překonávání, kdy se stejné objevuje v různém a různé ve stejném. Pro úspěšnost televizního programu je důležité, aby na jedné straně nějakým způsobem naplňoval kánon, který se od něho očekává a na straně druhé jej porušoval.

Zatímco reálný svět je často nepředvídatelný a neustále se měnící, fiktivní svět televize se vždy řídí podle určitých pravidel, úmluv a způsobů uvažování (Jacobs, 2003).

Jedním z oblíbených žánrů televizních pořadů je drama. Drama si klade za cíl zobrazovat postavy zažívající události, čelící výzvám, které se publiku sledující drama zdají být povědomé. Publikum se identifikuje s postavami a situacemi, ve kterých se nacházejí. Jakkoliv reálně se mohou jevit, vždy zde nalezneme určitý prvek odstupů od publika. Publikum se může potenciálně vztahovat k tomu, co se v dramatu děje, a drama funguje jako úniková fantazie (Barnet, 2007). Specifickým druhem dramatu je lékařské drama.

Lékařské drama je druh fiktivního televizního pořadu, který nejenže obsahuje prvky ostatních žánrů, ale je fúzí hned několika žánrů. Ačkoliv je lékařské drama zábavné a poutavé, je také významné ve svém potenciálu informovat a přesvědčovat své diváky ohledně kontroverzních, ale důležitých společenských témat.

V lékařském dramatu platí určité obecné schéma, které se vyznačuje konkrétním uspořádáním prostředí, obsazením postav a zápletkou. Obecné schéma lékařského dramatu představuje podobné obsazení typů postav jako například „starý lékař“, který je moudrým poradcem ukvapeného a citlivého „mladého lékaře“; „přitažlivou sestřičku“, která neslouží jen pro potěchu oka a „ředitele nemocnice“ starajícího se spíše o dobrou image a úspěšnost nemocnice než o dobro jednotlivých pacientů. (Barnet, 2007)

Různá lékařská dramata obvykle představují variace na výše zmíněné obecné schéma: pacient nebo pacienti trpí určitou traumatizující nemocí, lékaři hledají správný lék v poměrně krátkém čase, který jim byl přidělen. Po celou tu dobu ještě musí řešit své osobní problémy, které více či méně zahrnují různé členy nemocničního personálu. Lékařské drama se obvykle odehrává ve velké, rušné nemocnici. Divák často sleduje postavy uvnitř jejich lékařských ordinací nebo domovů. Všechny tyto faktory jsou důležité, pokud zvažujeme celkový efekt, který tyto programy mají na své publikum.

V souvislosti s lékařským dramatem byly provedeny výzkumy zaměřené na vnímání lékařů a zdravotní péče jako výsledek prezentace medicíny v televizi (Chory – Assad, Tamborini 2001). Většina těchto výzkumů předpokládala, že diváci pozorující lékaře nebo cokoliv vztahující se k medicíně nebo zdravotní péči, nevyhnutelně aplikují tyto podobizny do svých osobních životů a jejich vnímání je nepochybně změněno. Z těchto výzkumů vyplývá, že lékaři jsou v tradičním lékařském dramatu zobrazováni v příznivějším světle. Dříve byli zobrazováni jako vševědoucí, vždy úspěšní, neomylné, téměř božské figury. V dnešní době se od tohoto trendu ustupuje a jsou zobrazováni více „lidsky“, dělají omyly a chyby a jsou velmi ovlivněni tím, co se děje v jejich osobních životech. (Barnet, 2007)

Seriál Dr. House je součástí dlouhé tradice lékařských televizních dram (Marcus Welby M. D., M*A*S*H, Chicago hope, ER apod.), která byla důležitou součástí televizního programu od padesátých let minulého století v Anglii a USA (Hockley, Gardner, 2011). U nás se první lékařská dramata objevila v 70. a 80. letech minulého století (Nemocnice na kraji města, Sanitka).

Matthew McAllister (1992) v článku „Recombinant Television Genres and Doogie Howser, M. D.“ v Journal of Popular Film and Television píše o vývoji tzv.

„rekombinovaných“ televizních pořadů. McAllister tvrdí, že televizní pořady jsou často rekombinací nebo spojením dvou a více dříve existujících a úspěšných typů pořadů. Podle této teze by se v případě Dr. House jednalo o spojení žánru dramatu a komedie. Se zřetelnou kombinací medicíny, dramatu a komedie oslovuje svými nabídkami rozmanité publikum napříč různými věkovými skupinami, etniky atd.

Dr. House zčásti přebírá základní schéma žánru lékařského dramatu, zahrnující takové aspekty jako prostředí (nemocnice), postavy (starší doktor radící mladším doktorům) a typy interakcí mezi postavami (řešení etických dilemat, profesní versus soukromý život) (Bailey in Barnet, 2007). Ve většině případů Dr. House odbočuje od normálního schématu lékařského dramatu tím, že pozměňuje určité charakteristiky nebo je úplně nahrazuje. Odklání se od tradičního lékařského dramatu tak radikálně, že vytváří nový druh žánru - lékařské „anti-drama“ (Barnet, 2007).

Odklon od tradičního lékařského dramatu reflektovali i respondenti v dotazníkovém průzkumu u otázky č. 1 „Čím je pro vás seriál Dr. House atraktivní?“ a otázky č. 6 „V čem se Dr. House liší od jiných seriálových doktorů?“.

„Je vtípný, napínavý – jednak řešením případů pacientů, jednak osobními problémy a vztahy hrdinů, House není „obyčejný doktor“ – tedy jde o něco neobvyklého, nového. Obecně se dá říci, že tematika lékařského prostředí ve filmech a seriálech je divácky velmi atraktivní a oblíbená.“

„Je jiný povahově, není to hodný pan doktor, jako třeba Wilson, není to ani tolik o vztazích jako Ordinace v růžové zahradě, ani to vlastně není realita jako Pohotovost, protože oddělení diagnostické medicíny v reálu neexistuje. Je to něco úplně jiného a navíc to provokuje právě charakterem a postavou House. Třeba kamarádka lékařka tenhle seriál nesnáší právě proto, že se tam stále objevují jen ty nejméně pravděpodobné kombinace nemocí a příznaků, na které by obyčejný doktor nikdy nepomyslel a podle ní to vůbec neodpovídá realitě.“

„Vyčnívá mezi nepřeborným množstvím tzv. „ubřečených“ seriálů, nezahlcuje osobními dramaty, je zábavný a napínavý zápletky ani případy se neopakují.“

S částečným využitím Elizabeth Barnet (2007) se v dalším textu zaměřím na způsoby, kterými se Dr. House odchyluje od tradičního lékařského dramatu.

4.1.1 Prostředí

Prostředí nebo scéna, kde se děj odehrává, je v souladu s tradičním lékařským dramatem v tom smyslu, že se odehrává v rušné nemocnici. Mnoho předchozích lékařských seriálů se odehrává primárně v dynamickém prostředí „pohotovosti“, zatímco většina seriálu Dr. House se odehrává ve fiktivním oddělení diagnostické medicíny, pokoji pacienta, vyšetřovně, bytě pacienta nebo kanceláři Dr. Cuddyové a Dr. Wilsona.

4.1.2 Postavy

Dr. House rovněž zachovává typy postav, které jsou často představovány v lékařských dramatech, ovšem s několika změnami. Nejvýraznější změnu představuje samotná postava Dr. House. Schéma klasického lékařského dramatu naplňuje tím, že představuje brilantního lékaře, který nepřestává hledat odpovědi na lékařské záhady, jež aktuálně řeší. Odklon představuje jeho role „darebného“ hrdiny. Jeho negativní rysy jsou početné a velmi komplikovaně spolu souvisejí. Nejvíce vizuálně patrný je jeho fyzický handicap. House chodí s pomocí hole. Vypořádává se každodenně s nesnesitelnou bolestí v pravé noze, aby se mohl optimálně věnovat léčbě pacientů. Bolest zvládá pomocí tisícího léku Vicodinu, na kterém se ovšem stává plně závislým. Další odklon vidíme v nechuti setkávat se s pacienty, v užívání kontroverzních diagnostických metod a léčby; v riskování pacientova života, aby ho zachránil atd. House svým antisociálním chováním a občasným nedostatkem morálky představuje úplný opak moudré a milé doktorské postavy.

Další výraznou změnu oproti tradičním lékařským seriálům vidíme v postavě doktorky Lisy Cuddyové. Publiku je prezentována jako silná žena - profesionálka, na určité autoritativní pozici, vykonávající klíčovou vedoucí roli. Vede nemocnici, je ve správní radě nemocnice, působí i v jiných kontrolních orgánech, např. v transplantační komisi, kontroluje rozpočet a najímá a propouští personál (včetně House a jeho týmu). I když často nesouhlasí s jejich postupy a diagnózami, Cuddyová je tou, která musí být přesvědčena, aby povolila mnoho procedur.

4.1.3 Zápletky

Tradiční zápletky žánru lékařského dramatu jsou v seriálu Dr. House obvykle proměněny nebo v některých případech zavrženy. Lékařské záhady, kterým House a jeho tým v každé epizodě čelí, jsou nejenom velmi nepravděpodobné, ale někdy téměř nemožné. Každý pacient trpí velmi zvláštní nemocí, jeho charakteristiky jsou však nějakým způsobem pro publikum přitažlivé, aby se s nimi mohlo identifikovat. Ostatní lékařská dramata se snaží zaměřit na život hlavních postav a jen povrchně hovoří o pacientech a jejich nemocích kromě případů, kdy jsou pacienti určitým způsobem spojeni s hlavními postavami. Seriál Dr. House se zaměřuje primárně na úkol vyřešení lékařské záhady a o život hlavních postav se zajímá jenom povrchně. V pozdějších sériích se od tohoto trendu mírně ustupuje a životu hlavních postav je dáván o něco větší prostor. Stále však platí, že se většina epizod zaměřuje na vyřešení případu.

4.2 House jako kognitivně – emocionálně – akční vzorec

Klasické filmové nebo seriálové žánry lze interpretovat jako „mentální modely“ (mentalismus). Mentalismus můžeme chápat jako přístup, který v mezihře mezi kulturou a myslí akcentuje mysl. To znamená, že na rozdíl od kulturalistických tendencí, které mají tendenci vysvětlovat mysl z hlediska kultury, mentalismus interpretuje kulturu z hlediska procesů probíhajících v lidské mysli.

Pokud interpretujeme filmové a seriálové žánry jako „mentální modely“, explikujeme určité vzorce přání, přesvědčení a záměrů (kognitivně-emocionálně-volní vzorce). Pro příklad můžeme uvést žánr konspiračního (také paranoidního) thrilleru. Obvyklý děj tohoto filmového žánru má obdobné schéma: Kdosi se stane svědkem zločinu, následkem čehož mu neustále jde o život. Postupně zjišťuje, že zločin prorůstá až do nejvyšších míst, že konspirace je všude, a dochází tak k přesvědčení, že nikomu nelze věřit. Mentalistická interpretace v tomto případě spočívá v explikaci implicitního mentálního (intencionálního) modelu, který lze (podle pravidel kognitivismu) převést na určitý „kalkul“. Takto je možné identifikovat a popsat způsob, jakým jsou „vykalkulovány“ (jakožto „produkty pro mysl“) filmy nebo seriály populárních žánrů. (Chrz, 2007)

V případě seriálu Dr. House můžeme identifikovat několik „kalkulů“, které představují určité nabídky pro různé složky diváka.

4.2.1 Kalkul detektivky

Každý díl seriálu představuje pro diváka netradiční detektivní zápletku. Můžeme vysledovat asociaci, kterou scénáristé vytvořili mezi Housem a filmovým a literárním žánrem detektivky. Zatímco House je lékař a diagnostik, způsob, kterým přistupuje ke své práci a ke svému životu, připomíná spíše detektiva. V celém seriálu jsou paralely mezi Housem a Sherlockem Holmesem jasné a záměrné – podobnost jejich jmen: House, Holmes; žijí na stejné adrese 221B atd. (Hockley, Gardner, 2011).

Paralely mezi Housem a Holmesem zmiňovali respondenti v otázce č. 4. „Připomíná vám postava Dr. House svým chování a jednáním částečně jiné literární postavy nebo seriálové hrdiny, které znáte? Jaké a proč?“.

„Sherlock Holmes - není to můj vlastní nápad, někde jsem o tom četl, přesto to sedí - používání drog (opium/Vicodin,), pomocník (Watson/Wilson), racionální, sečtělý atd.“

„Sherlocka Holmese - má stejné metody, schopnosti odhadnout lidi, spojovat souvislosti a číslo domu.“

Pokud považujeme Dr. House za detektiva, vyvstává zajímavá otázka, jaký zločin byl spáchán a kdo je zločinec. Zločince představují viry, infekce, bakterie, patologické jevy, které se snaží okrást pacienta o život, a zločinem je poškození těla pacienta. Nemoc za sebou zanechává stopy v podobě záchvatů a nových symptomů, jež se u pacienta projevují. Na jedné straně je postava Dr. House přinejmenším formálním členem týmu. Tým Housovi pomáhá při hledání stop nemoci, dělá za House „špinavou“ práci (prohlídka pacientova bytu, testování atd.). Na straně druhé evokuje v divákovi postavu osamělého detektiva, který pracuje sám a mimo jakékoliv instituce. Divák tento postoj od obecné figury detektiva částečně očekává. Pro House existence na rozhraní představuje důležitý prvek, který mu umožňuje pohybovat se mezi racionálním světem myšlenek a intuitivními vhledy.

Pro diváka žánr detektivky představuje většinou potěšení z chytré dedukce. Divák touží vědět, kdo představuje zločince. Podle Hockleyho a Gardnera (2011)

narativní proces seriálu Dr. House proměňuje diváka v detektiva. Divák je Dr. Housem vtahován do jeho imaginativního pronikání do pacientova těla (například pohledy „dovnitř těla“). House ovšem diváka vtahuje „slepě“, protože lékařská věda v seriálu zůstává divákovi nepřístupná. U diváků se nepředpokládá, že porozumí tělu, jeho úzkostem a chorobám.

Detektivní kalkul seriálu vyvolává v divácích emoce s ním související. Jedná se o překvapení – např. když pacient dostane nečekaný záchvat nebo když je stanovena velice netradiční diagnóza. Další emoci představuje očekávání – bude určitá léčba fungovat nebo se pacientův stav zhorší? Poslední emoci, kterou diváci prožívají u detektivního kalkulu je strach – zabije nemoc pacienta, stihne pacienta Dr. House vyléčit?

4.2.2 Kalkul černého humoru

Jako další kalkul figuruje v seriálu černý humor, který nás vede k smíchu, aby se předešlo pláči. Všeobecná encyklopedie definuje černý humor jako *specifický druh humoru, v němž se objevují drastické a tragické motivy, situace a výroky, které jsou v záměrném protikladu ke komickému kontextu a přecházejí až do absurdit postihujících překvapivě nové souvislosti a jevy* (Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích, 1996, str. 455). Producentem černého humoru, ironií a sarkasmů je především postava Dr. House. Můžeme jí být svědky při interakci s pacienty na klinice, týmem, doktorkou Cuddyovou nebo doktorem Wilsonem.

Podle Hockleyho a Gardnera (2011) v seriálu Dr. House funguje dramaturgická metoda Bertholda Brechta nazvaná *Verfremdung*, kterou do češtiny můžeme volně přeložit jako alienační efekt (alienace – odcizení). Brecht chtěl, aby jeho dramatické hry diváky inspirovaly spíše k myšlení než k pocitům. Nechtěl, aby diváci zažívali emocionální katarzi. Jedním ze způsobů, který používal k emočnímu oproštění, byla Brechtova praktika říci publiku, co se v následující scéně bude dít, čímž odstranil moment překvapení.

House uskutečňuje stejný alienační efekt, když se chová hrubě ke svým kolegům, zvláště pak tvrdě k pacientům. Jeho zřejmý nedostatek zájmu o lidskost vytváří stejný druh komedie jako klaun, kterému z květiny na klopě vystříkne voda

někomu do oka. Je to náraz nečekaného, který způsobuje náš smích, jako když kolemjdoucí uklouzne na banánové slupce. Neočekávané je téměř vždy prvkem komedie. Abychom se však mohli smát neštěstí druhého, je nezbytné zbavit situaci jejího emocionálního kontextu, jako to dělá Brecht ve svých dramatech. U postavy Dr. House je už publikum trénované a očekává, že se House bude chovat určitým způsobem.

Emoci, kterou tento kalkul v divákovi vyvolává, představuje radost projevovaná smíchem a pobavením.

Černý humor a prvky s ním související zmiňovali respondenti také velmi často v dotazníkovém průzkumu u otázek č. 1 a 2: „Čím je pro vás seriál Dr. House atraktivní?“ a „Co se vám líbí na postavě Dr. House?“

„Černým humorem, inteligentními zápletkami (i když se diagnózy velmi často opakují), lékařské prostředí.“

„Je chytrý, baví mě jeho smysl pro humor, jeho cynismus.“

4.2.3 Kalkul dramatu

V epizodách seriálu můžeme vypočítat většinou dvě linie dramatu. V tomto případě drama chápeme jako v čase a prostoru se rozvíjející proces, v němž je pracováno s emocemi a s napětím, utvářenými protikladnými tendencemi, přičemž napětí, konflikty, krize a obraty mohou postupně vést k uzavření tvaru, k vynoření celkového smyslu, či k prožitku katarze (Whitmont in Chrz, 2011). Na rozdíl od většiny lékařských seriálů se Dr. House zaměřuje primárně na úkol vyřešení lékařské záhady, na osobní život pacienta a lékařů nenechává takový prostor.

První se týká pacienta a jeho zápletky se vytváří ihned v úvodu. Naprostá bizarnost choroby zobrazovaná v seriálu přispívá k fascinaci publika. Aby však diváci zůstali do děje ponořeni, musí se do jisté míry identifikovat se situací pacienta (Barnet, 2007). S tímto tvrzením koresponduje úvodní scéna seriálu, která ukazuje nějakou všední situaci (závody v plavání, výuka ve škole apod.). Tudíž i když každý pacient trpí vysoce nepravděpodobnou nemocí, jeho charakteristiky jsou svým způsobem divákovi sympatické (např. matka trpící poporodní depresí, dítě vykazující příznaky rakoviny). Scénáristé poté musí do příběhu pacienta integrovat určité poselství, která jsou pro

diváka přitažlivá a reflektují společenská témata (např. manželské problémy, euthanasie, vztah k Bohu).

Druhá linie se divákovi představuje o něco později a jejími aktéry jsou některé z hlavních postav seriálu. Dramatická zápletka hlavní postavy často do jisté míry koresponduje a funguje podobným způsobem jako zápletka u pacienta. Poselství nebo poučení vyplývající z obou příběhů působí na naše emoce (např. radost, smutek, empatie, očekávání, hněv) a jsou často stavěna do kontrastu s chladnou postavou Dr. House. Tento kontrast dle mého názoru „slzotvorné“ emoce v závěrečných scénách seriálu ještě umocňuje.

4.3 House jako konstitutivní protiklady a jejich řešení

Klasické filmové nebo seriálové žánry můžeme chápat jako „sociodramata“. Tato interpretace má blíže ke kulturalismu.

Pokud interpretujeme filmové nebo seriálové žánry jako „sociodramata“, potom se proces explikace pohybuje podstatně jiným směrem než v případě mentalismu. Podle Vivian Sobchackové (1991) můžeme interpretovat klasické hollywoodské filmy jako jakési „kolektivní sny“, které imaginárně, rituálně „řeší“ určité sociální protiklady. Podstata této interpretace jakožto explikace implicitního v utváření významu spočívá v identifikaci určitých sociálních i jiných protikladů konstituujících jednotlivé žánry. Jako příklad lze uvést western, kde se jedná o protiklad „osobní kód morálky versus legalizovaný, morální kód institucí zákona“ (Sobchacková, 1991).

I v případě seriálu Dr. House lze identifikovat několik sociálních protikladů a poukázat na jejich řešení.

4.3.1 racionalita – emocionalita

Racionální pól v seriálu představuje postava Dr. House. Producent David Shore jej popisuje jako charakter, který pevně věří v racionalitu nad emocemi za všech okolností (Shore in Gorlin, 2006). Housova racionalita má nezpochybnitelný význam v diagnostikování a léčbě pacientů. Většinou je to jeho tvrdohlavé lpění na racionálních závěrech, které vede k záchraně pacientova života, i když s sebou nese často porušení všech možných nemocničních nařízení, ublížení citům pacienta nebo jeho rodinných

příslušníků a vzepření se výslovným příkazům své šéfové. House sází všechno (svoji práci, přátelství, blaho pacientů) na svoji důvěru v racionálně odvozené závěry.

Na druhou stranu se doktor House snaží emocím za každou cenu vyhýbat. V mnoha epizodách jej vidíme, jak se navrácí osamělý do svého temného bytu, kde spolyká několik tablet Vicodinu, aby znecitlivěl bolest. Dr. Cuddyová mu v epizodě *The Softer Side* (série 5, epizoda 16) řekla, že se bojí být šťastný. Není se čemu divit, protože štěstí je emoce. Distance od emocí se projevuje také v jeho vztahu k ženám. Odmítá vstoupit do vztahu s ženami, které miluje, ze strachu že by jeho spolehlivá racionalita utrpěla. House se chová racionálně při vypořádávání se s lidskými nemocemi, ale iracionálně s lidskými emocemi (Gorlin, 2006).

Gena Gorlin (2006) tvrdí, že tak jako House aplikuje rozum na nemoci, které diagnostikuje tím, že hledá fakta a upravuje podle nich své názory, by měl aplikovat rozum i na své citové vztahy. Pomocí stejných metod, které mu pomáhají zahraňovat životy, by mohl dosáhnout většího štěstí pro sebe a své milované.

4.3.2 legální – nelegální

Vhodným příkladem se pro tento protiklad stává díl *DNR* (série 1, epizoda 9). V této epizodě Dr. House a jeho tým léčí Johna Henryho, pacienta s roztroušenou sklerózou, který podepíše prohlášení zakazující lékařům, aby jej resuscitovali. Nechtěl pomalu a bolestivě umírat na tuto zákeřnou nemoc. Stav Johna se v jednu chvíli zhorší do té míry, že pokud House a jeho tým neprovedou příslušný zákrok, pacient do několika minut zemře. Dr. House výše zmíněné prohlášení poruší, čímž pacienta zachrání. Domnívá se, že předchozí lékař Johna špatně diagnostikoval a že ho dokáže vyléčit, což se mu na konci epizody podaří.

Další rozpor představuje Housova závislost na lécích proti bolesti. Je určitě eticky zpochybnitelné, aby lékař praktikoval pod neustálým vlivem narkotik. V průběhu seriálu se pomalu dozvídáme více o jeho zranění a vztahu k lékům proti bolesti. V epizodě *Detox* (série 1, epizoda 11) připustil, že je na lécích závislý, ale stále to nevnímá jako problém. Spíše je považuje za způsob zvládnání bolesti, který mu umožňuje zachraňovat životy pacientů. Obrat k lepšímu představovala Housova léčba v počátcích šesté série seriálu a navázání romantického vztahu s Dr. Cuddyovou

v první polovině sedmé série, kdy prášky vůbec nebral. Zlom přišel v epizodě *Bombshells* (série 7, epizoda 15), kdy hrozilo, že Dr. Cuddyová zemře a House si prášky vzal, aby nevnímal citovou bolest, protože měl o svoji přítelkyni strach.

4.3.3 osobní život – profesní život

Seriál na rozdíl od klasických lékařských seriálů nevěnuje tolik prostoru osobním životům lékařů. Například doktor House obzvláště vynakládá veškeré úsilí, aby oddělil práci od osobního života. Publikum ví jenom velmi málo o Housově životě a historii. Rodina a přátelé jsou v seriálu zmiňováni zřídka. Tohoto jednání můžeme být svědky v epizodě *Daddy's boy* (série 2, epizoda 5), kde se House usilovně snaží vyhnout večeři se svými rodiči, i když jsou ve městě pouze jeden večer.

4.3.4 empatie – cynismus

Přítomnost výše zmíněného protikladu můžeme sledovat v každém díle. Do jisté míry souvisí s protikladem racionality a emocionality. Tento protiklad působí na několika úrovních.

První úroveň představují postavy. Cynismus ve spojení s racionalitou ztělesňuje postava Dr. House. Právě cynismus ztvárňuje jeden z prvků, kvůli kterému diváci seriál sledují. Je jedním z původců černo-humorných situací. Pól empatie můžeme nalézt u více postav (Cameronová, Cuddyová). Nejvýrazněji se však projevuje u Housova přítele - Dr. Jamese Wilsona, který je prototypem hodného, milého a empatického doktora a pacienti jej mají rádi. Wilson je onkolog, tudíž často musí lidem oznamovat, že umírají. To vyžaduje velkou míru empatie. V díle *Three Stories* (série 1, epizoda 21) Dr. House zmiňuje, že Wilson je dokonce tak dobrý, že mu za tuto zprávu pacienti i poděkují.

Druhou úroveň můžeme vysledovat v příběhové linii a souvisí s první úrovní. Mám na mysli zpravidla závěrečnou část epizody, kdy dochází ke gradaci dějové linie pacienta. V té dochází i k umocňování „slzotvorných“ emocí a zároveň ke kontrastu s cynickou racionalitou Dr. House.

4.3.5 tým - individualismus

Případy, které House dostává, vyžadují brainstorming – na soubor příznaků musí nalézt všechny možné diagnózy, vyloučit ty špatné a logicky dojít ke správné. Vzhledem k tomu, že se hraje o lidský život, měl by tento proces být co nejrychlejší. Tým má tedy pro House neocenitelný význam. Pomáhá doktoru Houseovi tento proces výrazně urychlit. Členové týmu nadhazují své nápady, vzájemně se kritizují, provádí u pacientů různé testy, komunikují s pacientem a jeho rodinou. Dělají za House téměř veškerou běžnou „špinavou“ práci. Do jisté míry tým funguje také jako kontrolní orgán. Hlídá House, aby neprováděl mnoho zákroků „na hraně zákona a etiky“.

Postava Dr. House nepředstavuje teamového hráče. Týmu využívá k tomu, aby mohl rozluštit hádanku v podobě nemoci pacienta. Většinou je to on, kdo přijde díky svému vnuknutí na řešení případu, dojde k pacientovi a dá vše opět do pořádku.

4.3.6 superiorní – inferiorní

Lékař představuje superiorní figuru ve své všemocnosti, vševědouce. Rozhoduje o životě a smrti pacienta. Na jedné straně postava doktora House všechny tyto vlastnosti obsahuje. Dokáže vyřešit složité případy, které „obyčejní“ lékaři nedokážou. Jeho superiorita spočívá také v tom, že neuznává žádné autority, obchází hierarchickou strukturu vedení nemocnice a chová se ke svému týmu velice diktátorsky.

Na straně druhé lze doktora House vnímat zároveň jako postavu inferiorní. Mám na mysli inferioritu v jungiánském smyslu, tedy čehosi dole. House bere drogy, jeho osobní vztahy jsou neuspořádané, celkově vzato „plave“ v životě. S tím stojí v kontrastu i bílý plášť – poznávací znak lékaře. Dává najevo, že lékař je postava čistá. House ovšem lékařský plášť nosit odmítá, a tak jej můžeme chápat také jako postavu nečistou, špinavou. Nenošení pláště jej nezavazuje chovat se dle pravidel.

Pro lepší ilustraci přikládám odpověď na otázku č. 11: „Proč podle vás nenosí Dr. House lékařský plášť?“

„Protože mu to víc sluší bez něj, a to on moc dobře ví. Je to image, a taky nechce vypadat jak všichni doktoři, i proto aby si mohl dovolit to, co si dovoluje. Je svobodnější k děláni lumpáren.“

4.3.7 drama – komedie

Poslední protiklad se týká prvků komedie a dramatu v seriálu. Jde zde o drama v seriálové terminologii, protože v divadelní terminologii je drama zastřešující pojem pro žánry komedie, tragédie atd. Seriálové drama vyhrocuje osobní a společenské rozpory a komedie slouží k jejich odlehčení. Divák sleduje tento protiklad téměř v každé epizodě. Chvíli je svědkem vyvrcholení v osobním příběhu pacienta nebo boji o jeho život a hned v další scéně vidí působení doktora House na klinice, obsahující prvky černého humoru, které diváka rozesmějí.

4.4 Narativní „umíst'ování“

Následující tři kapitoly vycházejí z teorií, které se pokouší rozlišit, na jakých úrovních dochází prostřednictvím vyprávění příběhu k „umíst'ování“ (positioning). „Umíst'ování“ lze definovat jako diskursivní strategii, prostřednictvím které se účastníci určité sociální interakce (komunikace, rozhovoru ad.) vymezují jako zřetelní a intersubjektivně koherentní účastníci společně produkovaných dějových linií (Hollway, Davies, Harré in Bamberg, 1997). V běžné konverzaci - díky vlastní sociální síle konverzace – lidé „umíst'ují“ sebe způsobem, který tradičně nazýváme rolí. Podle Bamberga (1997) je možné rozlišit tři úrovně „umíst'ování“.

Na první úrovni (positioning I) se jedná o to, jakým způsobem vyprávějíci uspořádává sebe či druhé v prostoru a čase vyprávění. Toto „umíst'ování“ se týká toho, „o čem“ je vyprávěno.

Na druhé rovině (positioning II) se jedná o to, jakým způsobem vyprávějíci vymezuje své pozice vzhledem k tomu „komu“, je vyprávěno, ať již je tento přítomen či pouze „implicitně“. Zde se jedná o komunikační či konverzační kontext aktu vyprávění, to znamená, že prostřednictvím vyprávění „něco děláme“ s druhými.

Třetí rovina „umíst'ování“ (positioning III) se týká širšího sociálního, kulturního či historického kontextu. Jakožto vyprávějíci se vždy vyskytujeme v prostoru určitých „normativních diskursů“, přičemž tyto diskursy do určité míry předznamenávají pozice, v rámci kterých se můžeme „umíst'ovat“ (Chrzą, 2007).

Tyto tři úrovně je možné chápat jako tři aspekty téhož aktu „umíst'ování“. Způsob, jakým člověk „umíst'uje“ sebe i druhé ve vyprávění, se odvíjí jak od pozice vzhledem k příjemci sdělení, tak také od prostoru možných pozic daných širším sociálním a kulturním kontextem.

4.4.1 House jako osoba

Tato kapitola odpovídá první úrovni „umíst'ování“, tedy jakým způsobem vyprávění uspořádává postavy v prostoru a čase vyprávění. To znamená, čím je postava Dr. House pro diváka fascinující, přitažlivá, provokující atd.

Gregory House je brilantní diagnostik, přebírající případy, ve kterých by ostatní lékaři neuspěli. Bere jenom ty nezáhadnější případy a vykonává velmi neortodoxní lékařské postupy. Vrtání do mozku, riskantní chemická léčba a dokonce dočasné zastavení životních funkcí pacienta – to vše je nedílnou součástí jeho vyšetřovacího repertoáru. Jeho chování k členům svého týmu a jejich šéfové není o nic méně pobuřující. Jeho kolegové jej právem obviňují z hrubosti, odbojnosti a osamělosti. I když touží po lásce a lidské blízkosti, stal se House outsiderem, aby se bránil vůči fyzickému a emocionálnímu zranění. Bolest usnadňuje jeho vrčení na lidi, místo aby s nimi zacházel citlivě. Jeho mantrou je, že „všichni lžou“ a události mu často dávají za pravdu. House představuje postavu, která zároveň ztělesňuje nejlepší a nejhorší aspekty lékaře. Někdy zachraňuje životy, jindy téměř nese spoluvinu na pacientově smrti.

Jak se ale vlastně tento rozporuplný lékař dostal ke svému povolání? Co bylo jeho impulzem? Housova vášeň pro jeho povolání má kvazi-mystický původ (Hockley, Gardner, 2011). Jak se Dr. House dostal ke svému povolání, se dozvídáme v díle *Son of Coma Guy* (série 3, epizoda 7). V tomto díle House oživil pomocí experimentální látky, jež dočasně (na 24 hodin) oživí Gabriela - pacienta ve vegetativním stavu, který leží v dlouhodobém komatu. Gabriel se House ptá, proč si vybral povolání lékaře, když očividně lidi nemá rád, proč nešel například do výzkumu. Donucen mluvit upřímně, House vzpomíná, jak byl ve svých čtrnácti letech v Japonsku a vzal svého kamaráda po nehodě do nemocnice. Ten tehdy dostal infekci a lékaři v nemocnici si nevěděli rady. A tak přivedli nemocničního vrátného, příslušníka japonské sociální menšiny

Burakuminů³, kterého zdravotnický personál přehlížel s výjimkou případů, kdy ho potřebovali. Ukázalo se, že tento Buraku byl také lékař, ale neobtěžoval se, aby ho lidé přijali, byl i špatně oblečený. Nedělal, že je stejný. Nicméně když lékaři nemohli případ vyřešit, povolali tohoto vrátného, protože jeho odborný názor byl vždy správný. Prostřednictvím příkladu tohoto muže našel House své poslání. Také přijal postoj vyvržence, ačkoliv na rozdíl od Buraku k tomu nebyl předurčen od narození.

4.4.1.1 Zraněný léčitel

Vzhledem k Housovu povolání a důkazech o jeho fyzických a psychických zraněních, které vidíme v průběhu seriálu (infarkt svalů na noze, závislost na Vicodinu, vztah s nevlastním otcem), se nabízí přirovnání k archetypální figuře zraněného léčitele, modelované na doktorovi antické řecké mytologie – Asklepiovi.

Asklepios, potomek slunečního boha Appola a smrtelnice Coronis, byl outsider od narození (podobě jako Buraku). Byl zachráněn z lůna své matky, když ji popravili za nevěru Appolonovi. Asklepiova hraniční pozice byla zdvojnásobena, když ho kentaur Chiron, napůl muž a napůl kůň, dostal do péče a učil jej medicíně.

Angela Cotter (Hockley, Gardner, 2011) tvrdí, že postava Dr. House představuje neobvyklý druh postavy zraněného léčitele. V souvislosti s Dr. Housem rozlišuje čtyři prvky archetypu zraněného léčitele.

4.4.1.1.1 Léčitel, který léčí a zraňuje

Podle všeho východiskem konceptu zraněného léčitele je idea, že zkušenost ze zranění nějakým způsobem zvýší empatii léčitele. Asklepios reagoval empaticky na pacientovy psychologické potřeby, ale House bojuje proti každé takové intimitě. Navzdory jeho zkušenosti s chorobami toto zvýšení empatie - zdá se - pro něho neplatí. Podává své diagnózy nebo prognózy s velkou brutalitou. Ať už toto je či není obranná strategie, efekt na pacienta zůstává stejný.

³ Burakumin: jedná se o potomky příslušníků profesí, které byly považovány za poskvřené smrtí či rituální nečistotou (např. řezníci, hrobaři). Tito lidé se dodnes setkávají s diskriminací při získávání vzdělání a zaměstnání.

4.4.1.1.2 Léčitel, který se dostal do blízkosti smrti a zpět

Podobně jako Asklepios se i Dr. House dostal do blízkosti smrti. V epizodě *Three Stories* (série 1, epizoda 21) se dozvídáme, že House prodělal velmi akutní onemocnění, při kterém dostal v důsledku infarktu ve své noze záchvat a byl asi minutu ve stavu klinické smrti. Lékařům se podařilo jej oživit a jeho nohu do jisté míry vyléčit. Zůstal však jeden důležitý trvalý příznak, trvalé zranění, které může bránit jeho empatickým odpovědím. Mám na mysli chronickou bolest v noze, která zůstala a pokračuje. Ať už z tohoto důvodu, nebo jak někdy předpokládáme, kvůli závislosti na Vicodínu (zmírňuje bolest), je House prezentován jako zlostný a citově otupený.

4.4.1.1.3 Léčitel, který nese trvalé zranění

Jak postava Dr. House zapadá do této kategorie? Často citovanou figurou se v tomto případě stává mytologická postava Chirona. Ten učil Asklepia umění léčby a dá se říci, že ho i vychovával. Říká se, že Chironovo zranění bylo způsobeno otráveným Herkulovým šípem, který jej zasáhl do stehna. Toto zranění zůstalo nevyléčitelné. Na druhou stranu ho vedlo k velkým znalostem bylinné medicíny, když se na zranění snažil nalézt lék.

4.4.1.1.4 Léčitel, který léčí prostřednictvím vlastních zranění

Poslední prvek zraněného léčitele představuje poněkud šamanistický aspekt, kde léčitel léčí pomocí svých zranění nebo přijetím cizích zranění na sebe. V naší odcizené a individualistické společnosti je velmi těžké představit si, jakou zkušenost tento zážitek představuje.

House v mnoha ohledech přistupuje ke svému zdraví velmi nezodpovědně. Zachází sám se sebou jako s experimentální laboratoří v případech, kdy je připraven zkusit léky a chirurgické zákroky sám na sobě. Někdy toto hledání správné léčby souvisí s jeho vlastními zdravotními problémy, jindy je jasně provádí pro pacienty. Nejvýraznější příklady tohoto jednání můžeme vidět ve dvou epizodách. V první z nich, epizodě *Wilson's Heart* (série 4, epizoda 16), House podstoupí elektrickou stimulaci hypotalamu, aby vyvolal své vzpomínky o jízdě autobusem s Amber a našel tak vodičko, co s ní je. Zatěžuje tak už nehodou zraněný mozek, což vede ke komatu a

následnému záchvatu, při kterém dojde k nitrolebečnímu krvácení. Druhý příklad můžeme vidět v epizodě *After Hours* (série 7, epizoda 22), kde vidíme House, jak si ve vaně ve svém bytě sám provádí chirurgický zákrok na svém stehně. Snaží se odtud vyndat malé nádory, které vznikly v důsledku užívání netestovaného experimentálního léku (původně měl sloužit k dorůstání svalů). Bohužel se mu nedaří dostat ze stehna všechny. Jelikož se jeho stav zhoršuje, je nucen zavolat o pomoc Dr. Cuddyovou.

4.4.2 House jako nabídka pro identifikaci diváka

Tato kapitola odpovídá druhé úrovni „umístování“. Jakým způsobem vyprávějíci vymezuje své pozice vzhledem k tomu, „komu“ je vyprávěno. K čemu je Dr. House divákovi, co s ním dělá? Co může být zdrojem popularity tohoto nepříjemného, urážejícího, drzého, arogantního, neupraveného a zjevně brilantního diagnostika? Je soustavně hrubý, bezohledný, drzý – stručně řečeno představuje vše, co nemáme rádi na lékařích nebo u kohokoliv jiného. Bude-li v dalším textu řeč o různých aspektech Dr. House jako nabídky k identifikaci, je třeba mít na mysli, že zmíněné tři roviny „umístování“ nelze úplně oddělovat a že se tedy jedná o podstatné aspekty umístování na všech třech rovinách. Budou však probrány zde, protože je možné chápat je v souvislostech divákovy identifikace.

Domnívám se, že popularita postavy Dr. House je založena na podobném principu jako u jiné fiktivní postavy, např. Mr. Beana. Darina Křivánková vedla s hercem Rowanem Atkinsonem (představitelem postavy Mr. Beana) rozhovor pro časopis Reflex. Zeptala se ho, na čem je podle něj založený masových úspěch Mr. Beana. Atkinson řekl: „*Ano, ano, ano... Myslím, že to má především dva důvody. Mr. Bean je něco jako velké dítě a dospělí se rádi identifikují s dětskou naivitou. Nejde ani tak o jeho zranitelnost, protože zranitelný není. Je to čítankový sobec, rozmazlené dítě, které se chce za každou cenu domoci svého. A druhý důvod je, že Bean se pouští do věcí, do nichž by se nejspíš nikdo nepustil, protože by mu v tom bránily konvence. Nejspíš by je takovou ptákovinu ani nenapadlo dělat.*“ (Křivánková, 2011)

Respondenti ve svých odpovědích, které byly zaměřeny na popularitu seriálu, akcentovali nejvíce dva aspekty. První aspekt představuje chování Dr. House v tom smyslu, že se chová způsobem, který si většina lidí nemůže dovolit. Lidé se na rozdíl

od House musí řídit společenskými a sociálními normami. Druhý aspekt představuje černý humor a do jisté míry souvisí s tím prvním. Oba aspekty ilustruji na následujících dvou odpovědích.

„Tak zaprvé je to pěkný chlap, takže se na něj dobře kouká a má pěkný hlas (jak v originále, tak dabing), takže se i dobře poslouchá. A pak: Je zábavný - vtipný, je šilenej – takže člověka neustále překvapuje a není to nuda. Dělá to, co lidi štve a protože já si to většinou nedovolím, jak si to někdy užívám spolu s ním – prostě provokuje a to je zábavný. A taky je chytrý, i když se někdy chová jako dítě. Je to prostě směsice absurdit, který jsou netradiční a tím zábavný.“

„Mám rád všechny postavy, které v tom seriálu jsou, což se mi stalo jen u dvou seriálů (The big bang theory a MASH), navíc kvalita toho seriálu se série od série zvedá (zatím jsem u šesté) a jak jsem zmiňoval výše, líbí se mi ten charakter House, že si může dělat, co chce, zažije něco, co většina lidí nikdy, má drzost a kuráž, může urazit šéfa, aniž by ho vyhodili. Je fajn prostě někdy vypnout a odklonit se od reality.“

Podle Sally Porterfield (Hockley, Gardner, 2011) je postava Dr. House ztělesněním Jungova archetypu věčného dítěte; dospělého, který nechce vyrůst – Puer Aeternus. Upírá se tvrdohlavě ke své persóně zlobivého chlapce, libuje si ve svém teenagerovském chování. Ukazuje prudérním dospělým kolem sebe, že je daleko lepší ve své překvapující brilanci a schopnosti řešit problémy, které unikají i těm nejbystřejším. Puer sní o tom, aby byl uznáván ostatními tak, jak spatřuje on sám sebe – osobou nekonečně moudřejší než ti, kteří byli před ním, jejichž názory by měly být ceněny jako „posvátné“ pravdy. U normálního adolescenta jsou jeho „posvátné“ výroky brané jako hloupé projevy nezkušeného mládí. Každý z nás má tento zážitek v paměti, možná mimo dosah v našem nevědomí.

Jedním ze symptomů puera je narcismus. Shledává docela přirozeným, že jeho oblíbeným subjektem by měl být on sám. House je stejně tak zatvrzelý ve své sebestřednosti. Ačkoliv je posedlý vyřešením jakékoliv záhadné nemoci, se kterou je konfrontován, zápal, se kterým přistupuje k tomuto úkolu, není ani tak o pacientovi jako spíše o schopnostech, které se staly jeho jedinou identitou, protože není schopen vytvářet trvalé vztahy s jinými lidmi.

Další symptom představuje drogová závislost, která je neustále přítomna v Housově životě. Jako mnoho jiných lidí i pro House drogy a alkohol představují útočiště. Brání mu v řešení jeho problému a postoupení dál, směrem k individualitě. House kolem sebe staví zeď, díky které se vzdaluje od reality do té míry, že otupuje sám sebe vůči něčemu, co by mohlo narušit jeho dobrovolný exil.

Skrze příklady puera lze spatřovat dnešní společnost, která uctívá mládí a touží být věčně mladá. Kult mládí představuje nepochybně jeden z faktorů popularity seriálu, protože House ztělesňuje tento ideál ve smyslu své osobnosti a postojů (Hockley, Gardner, 2011).

Sally Porterfield (Hockley, Gardner, 2011) také tvrdí, že ve spojení s puerem fungují u postavy Dr. House ještě další dva archetypy. V psyché adolescenta jsou totiž výrazně přítomny archetypy stínu a trickstera.

Stín – část naší osobnosti, kterou jsme se rozhodli potlačit, protože představuje vlastnosti, jež nemáme rádi. Tato síla musí být rozpoznána a integrována v procesu individuace. Obtíže nastávají, když nechceme vidět, že odmítané vlastnosti jsou součástí naší identity. Často promítáme tyto vlastnosti na druhé osoby, které nemáme rádi, protože je nemůžeme snést jako naši součást. Adolescenti si často libují v těchto vlastnostech při hledání vlastního já. Hořkost, kterou House cítí nad osudem své nohy, mu umožňuje promítat každou vzteklou myšlenku na všechno a všechny kolem sebe, a tím se osvobodit od vnímání vlastních chyb. Dělá ze sebe zcela nesnesitelnou osobu, jako mnoho teenagerů, kteří používají toto maskování ke skrytí se před úsudkem, který by mohl poškodit jejich křehké, nevyvinuté ego.

Pokud jde o trickstera, Jung popisuje tento archetyp ve vztahu ke stínu: „*Trickster je kolektivní stínová postava, součet všech nižších rysů povahy individua.*“ (Jung, 1998). House ztělesňuje mnoho atributů, které jsou charakteristické pro trickstera. Je nositelem smíchu, někdy nevinný, jindy zlý. Podobně jako postava klauna, která nabízí příležitost ke smíchu, ale i strachu (v populární kultuře například Joker z Batmana). Část hrůzy nebo znepokojení, kterou postava klauna vyvolává, je způsobena nedostatkem lidskosti, protože klaun se schovává za maskou, v níž zůstává skryt. Postava Dr. House se skrývá za podobnou maskou, když „rýpe“ a znevažuje všechny okolo sebe. Často vidíme kolegu, který se blíží k opravdovému navázání kontaktu s Dr.

Housem, čekaje nějakou lidskou reakci, ale maska klauna zůstává nasazena. A to, co vypadalo jako možnost rozvíjející se lidské emoce, se stane jenom dalším trapasem doprovázeným vulgární nebo nemravnou poznámkou. Trickster je Housovým neustálým společníkem ve všech jeho různých permutacích, což představuje jádro seriálového humoru. House se chová zcela nevhodně po celou dobu seriálu, což je složka, která dělá trickstera nesnesitelného a legračního.

Ve sledování postavy Dr. House sdílíme mnoho z určité zábavy, která vždy byla odměnou za fandění „zloduchovi“. Stín je v nás hluboce zakořeněn, protože reprezentuje ty prvky v nás, které jsme se pokusili potlačit v zájmu stát se vyrovnanými lidmi. Při hledání rovnováhy v našem životě si dovolíme užívat vzrušení zprostředkované „fanděním“ stínu, který dělá věci, jaké bychom se v životě neodvážili udělat. Ani vlastně nechceme dělat darebné věci jako tyto stínové postavy, ale užíváme si jich zprostředkovaně. Chtěl by snad někdo z nás pracovat s Dr. Housem? Držíme sami sebe v bezpečné vzdálenosti, aniž bychom se uchýlovali k stinnému chování. Touto neškodnou zábavou se možná snažíme vyhnout se úskalí, stát se příliš povýšenými. Tím, že sledujeme archetyp stínu v postavě Dr. House, se můžeme věnovat úkolu pokusu o žití našich životů jako vědomé a dospělé bytosti, které mají v úmyslu stát se vyrovnanými ve světě, který se snaží podrazit nám nohy. (Hockley, Gardner, 2011)

4.4.3 House a proměna modelu partnerského soužití

Tato kapitola přináší pouze jeden drobný postřeh v rovině, která odpovídá třetí úrovni „umístování“, tedy širšího sociálního, kulturního či historického kontextu vyprávěného příběhu.

Seriál Dr. House a jeho ústřední postava jsou ve skutečnosti produktem, který reflektuje kulturní povědomí sdílené publikem, producentem, scénáristou a herci. Seriál a jeho hlavní postava představují do jisté míry odraz naší doby. Existuje strukturální podobnost cílové skupiny a obsahu zobrazovaného v seriálu.

Nemá stejnou strukturu jako například ve své době populární seriály rodinného žánru jako například Dallas, Step by Step nebo u kterých se scházela celá rodina.

Dr. House „umísťuje“ do kultury, kde dochází k proměně struktury společenských vztahů. Vzniká tak nový model partnerského spoluzítí – singles. Tento termín nemá odpovídající český ekvivalent. Single – jedinec žijící ze svobodného rozhodnutí osaměle, velmi často s pravidelným sexuálním kontaktem se v současné době stává stoupajícím trendem (Hart, Hartlová, 2011). Tuto proměnu reflektovaly již populární seriály jako Ally McBealová nebo Sex ve městě.

Pro toto tvrzení, že seriál Dr. House „umísťuje“ do kultury singles, nalezneme v seriálu několik důkazů. U ústřední postavy celého seriálu – Dr. House si můžeme všimnout, že není schopna dlouhodobého udržení romantických vztahů s druhým pohlavím. Často je v seriálu zmiňováno, že si Dr. House najímá prostitutky, které mu poskytují pravidelný sexuální kontakt. Dále romantické vztahy u hlavních postav v seriálu jsou zobrazovány jako neúspěšné (Barnet, 2007). Housův přítel, Dr. James Wilson, je několikrát rozvedený a bezdětný. Další důkaz vidím právě v tom, že většina hlavních postav nemá žádné děti. Výjimku tvoří pouze adopce dítěte u doktorky Cuddyové. Manželství nevydrželo ani Dr. Chaseovi a Dr. Cameronové. Zvláště Dr. Chase po rozvodu začal žít velmi nevázaným způsobem života v oblasti partnerských vztahů.

5. Závěr

Jak zní moje odpovědi na otázky položené v úvodu této práce? Tím myslím otázky: Proč je seriál Dr. House tak populární?

Pokusil jsem se za pomoci několika psychologických koncepcí interpretovat nabídky, mechanismy, obsahy či předměty, které divákovi seriál předkládá. Interpretací a doplněním pomocí dotazníků jsem došel k závěru, že popularitu seriálu můžeme nalézt v několika aspektech.

První vidím v inovacích, které seriál v rámci žánru lékařských seriálů divákovi přináší. Tyto inovace v podobě změn prostředí, zápletek a postav jsou přinášeny v „ideální“ míře, aby divák dostal něco „starého“, co zná, o čem ví, že je to dobré a zároveň něco „nového“, aby ho to lákalo.

Druhý aspekt vyplývá z interpretace seriálu jako „mentálního modelu“, kde explikujeme určité vzorce přání, přesvědčení a záměrů. V seriálu Dr. House lze

identifikovat několik takovýchto „kalkulů“, jež představují nabídky pro různé složky diváka, vyvolávající různé druhy emocí. Každý složka diváka si tam najde to své.

Prvním z těchto „kalkulů“ je kalkul detektivky. Epizoda seriálu obsahuje netradiční detektivní zápletku. Dr. House a jeho tým představují detektivy pátrající po nemoci - zločinci. Detektivní žánr v seriálu divákovi nabízí potěšení z chytré dedukce a vyvolává v divákovi emoce s tímto žánrem související, např. překvapení, strach, očekávání.

Druhý kalkul vidím v černém humoru, který v seriálu bez pochyby figuruje. Byl nejčastěji zmiňovaným prvkem v dotazníkovém průzkumu. Jeho hlavním producentem je postava Dr. House. Aby se však divák pobavil druhem humoru, kterého jsme v seriálu svědky, musí se uskutečnit alienační efekt – oprostít situaci o její emoční kontext. Tento kalkul v divákovi vyvolává emoci radosti, projevující se pobavením a občas smíchem.

Poslední kalkul představuje zobrazování seriálového dramatu. V epizodě seriálu, se rozvíjejí dvě linie tohoto dramatu. První ihned na začátku – pacientova. S tou se divák snadněji identifikuje. Druhá linie se týká některé z hlavních postav a objevuje se později. Obě linie spolu často korespondují a nesou v sobě určité poselství pro diváka. Toto poselství nebo poučení vyplývající z příběhu graduje v závěru seriálu a působí na naše emoce. Často jsou tyto pocity ještě umocněny, když působí v kontrastu s chladnou postavou Dr. House.

Třetí aspekt vychází z teorie Vivian Sobchackové, kdy interpretujeme filmové nebo seriálové žánry jako „sociodramata“, imaginárně řešící určité protiklady. Tyto protiklady lze v seriálu Dr. House identifikovat, např. racionalita – emocionalita, drama – komedie, superiorní - inferiorní atd.

Poslední, čtvrtý aspekt popularity seriálu interpretuji pomocí Bambergovy teorie narativního „umíst'ování“. Toto narativní „umíst'ování“ má tři roviny. Na první úrovni jde o samotnou postavu Dr. House, čím je pro diváka fascinující, přitažlivá. Prvky fascinace na postavě Dr. House mohou diváci spatřovat v jeho povolání a fyzických a psychických zraněních, která se objevují v průběhu seriálu. Díky nim se nabízí přirovnání k archetypální figuře zraněného léčitele. Na druhé úrovni se ptáme,

k čemu je Dr. House divákovi, co mu poskytuje. Diváci se na seriál Dr. House dívají také proto, že se jeho hlavní postava chová způsobem, který si nikdo z nás nemůže dovolit, protože je svazován společenskými a kulturními normami. Pokud vycházíme z Jungovy koncepce archetypů, můžeme postavu Dr. House vidět jako určitou stínovou figuru reprezentující ty prvky v nás, které jsme se rozhodli potlačit, abychom se stali vyrovnanými lidmi. Tím, že sledujeme seriál Dr. House, se vlastně snažíme upevňovat v pozici vědomých a vyrovnaných jedinců. Na třetí úrovni jsem se pokusil krátce naznačit, jakým způsobem seriál reflektuje proměnu modelu partnerského soužití.

Použitá literatura

BAMBERG, Michael. Positioning Between Structure and Performance. *Journal of Narrative and Life History*. 1997, č. 7, 335 - 342. ISSN 1053-6981.

BARNET, Elizabeth. *Dissecting the Medical Drama: A Generic Analysis of Grey's Anatomy and House, M. D.* Boston, 2007. A Senior Honors Thesis. Boston College.

GORLIN, Gena. Mr. Jekyll and Dr. House: The Reason-Emotion Split as Manifested in House, M.D. *The Objective Standard: A Journal of Culture and Politics*. 2006, č. 4, 101 - 110. ISSN 1559-1905.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-807-3675-691.

HILES, D. *Cultural Psychology and the Centre-ground of Psychology*. [online].

©1996 [cit. 2012-02-20]. Dostupný z WWW:

<<http://www.psy.dmu.ac.uk/drhiles/CPpaper.htm>>.

HOCKLEY, Luke a Leslie GARDNER. *House: the wounded healer on television : Jungian and post-Jungian reflections*. New York, NY: Routledge, 2011, 216 s. ISBN 978-041-5479-134.

CHORY-ASSAD, Rebecca M. a Ron TAMBORINI. *Television Doctors: An Analysis of Physicians in Fictional and Non-Fictional Television Programs*. *Journal of Broadcasting*. 2001, roč. 45, č. 3, s. 499-521. ISSN 0883-8151.

CHRZ, Vladimír. *Možnosti narativního přístupu v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Psychologický ústav AV ČR, 2007, 152 s. ISBN 978-80-86174-11-2 (Brož.).

CHRZ, Vladimír. *Podoby a formy aktivní imaginace: návrh konceptuálního rámce*. *Československá psychologie*. 2011, roč. 55, č. 2, 97 - 11.

JACKMAN, Ian. *House, Dr.: oficiální průvodce slavným televizním seriálem*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010, 248 s. ISBN 978-802-5703-786.

JACOBS, Jason. *Body trauma TV: the new hospital dramas*. London: British Film Institute, 2003, 160 s. ISBN 08-517-0881-1.

JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a kolektivne nevedomie*. 1. vyd. Překlad Alma Münzová. Košice: Knižná dielňa Timotej, 1998, 2 s. ISBN 80-888-4905-5.

KŘIVÁNKOVÁ, Darina. *Konec Mr. Beana*. *Reflex: společenský týdeník*. Praha: Ringier ČR, 2011, roč. 22, č. 42, 29 - 33. ISSN 0862-6634.

MCALLISTER, Matthew. Recombinant Television Genres and Doogie Howser, M. D. *Journal of Popular Film and Television*. 1992(č. 3), 61-69.

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích Díl 1: A/F. 1. vyd. Praha: Nakladatelský dům OP, 1996, 787 s. ISBN 80– 85841 – 31 – 2.

SOBCHACKOVÁ, Vivian. Filmové žánry: mýtus, rituál a sociodrama. In: *Sborník filmové teorie I*. Praha: Český filmový ústav, 1991, 139 – 149.

Seznam obrázků

Obr. 1	- Scéna z It's a Wonderful Lie	5
Obr. 2	- Scéna z The Socratic Method	6
Obr. 3	- Scéna z Fetal position	6
Obr. 4	- Scéna z Guardian Angels	6
Obr. 5	- Scéna z Painless	7
Obr. 6	- Scéna z Top Secret	7
Obr. 7	- Scéna z House vs. God	7
Obr. 8	- Scéna z The Mistake	8
Obr. 9	- Scéna z Don't Ever Change	8
Obr. 10	- Scéna z Skin deep	9
Obr. 11	- Scéna z Heavy	9
Obr. 12	- Scéna z Damned If You Do	10